

УДК 343.31

**ЗАКОНОДАВЧА КОНСТРУКЦІЯ ДИВЕРСІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****Андрій КЛИМОСЮК,**аспірант кафедри кримінального права № 1  
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**АНОТАЦІЯ**

У статті досліджено історичний розвиток кримінально-правової норми про диверсію в аспекті форм її вчинення. Обґрунтовано, що форми вчинення злочину, передбаченого ст. 113 Кримінального кодексу України, є неоднорідними та відрізняються між собою за характером і ступенем суспільної небезпечності. Запропоновано удосконалити законодавчу конструкцію ст. 113 Кримінального кодексу України.

**Ключові слова:** основи національної безпеки, диверсія, форми вчинення диверсії.

**LEGISLATIVE STRUCTURE OF DIVERSION: PROSPECTS AND REALITIES****Andrii KLYMOSIUK,**Postgraduate Student at the Department of Criminal Law № 1  
of Yaroslav Mudryi National Law University**SUMMARY**

The article investigates history of the development of the criminal law on diversion in its form of action aspect. The article substantiates that forms of action predicted by 113 Article of the Criminal Code of Ukraine are different in its legal nature and social danger degree. It is proposed by the article to improve the legislative structure of 113 Article of the Criminal Code of Ukraine.

**Key words:** bases of national security, diversion, forms of diversion.

**REZUMAT**

Articolul analizează evoluția istorică a normei penale privind sabotajul în ceea ce privește formele comisiei sale. Se justifică faptul că formele de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 113 din Codul penal al Ucrainei sunt eterogene și diferă în ceea ce privește caracterul și gradul de pericol social. Se propune îmbunătățirea structurii legislative a art. 113 din Codul penal al Ucrainei.

**Cuvinte cheie:** baza securității naționale, sabotaj, forme de sabotaj.

**Постановка проблеми й актуальність теми.** Законодавча конструкція кримінально-правової норми про диверсію за історію свого існування піддавалася частим змінам. Більшість із них полягали в наповненні цієї норми новими формами вчинення злочину. Наслідком цього стало те, що в ст. 113 Кримінальний кодекс України (далі – КК) передбачені неоднорідні форми вчинення диверсії, які мають різний характер та ступінь суспільної небезпечності. Так, деякі з форм вчинення диверсії за характером суспільної небезпечності не досягають рівня основ національної безпеки України. Тому задля найкращої охорони національної безпеки України від диверсійних актів вказані недоліки законодавчої конструкції ст. 113 КК необхідно усунути, особливо на фоні збільшення динаміки вчинення диверсій в Україні за останній час.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням кримінальної відповідальності за диверсію займалися О.Ф. Бангішев, О.Ю. Гайворонський, І.В. Діордіца, С.В. Дьяков, О.Ю. Звонарьов, О.О. Климчук, В.А. Ліпкан, В.О. Навроцький, В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, Р.Л. Чорний, О.А. Чуваков, О.В. Шамара, О.М. Юрченко та інші. Водночас особливостям законодавчої конструкції диверсії в аспекті форм її вчинення було приділено недостатньо уваги.

**Метою статті** є удосконалення законодавчої конструкції ст. 113 КК.

**Вклад основного матеріалу.** Історія кримінально-правової норми, що передбачає кримінальну відповідальність за диверсію, налічує майже 100 років. Так, згадка про неї з'явилася в Декреті ВЦВК «Про вилучення із за-

гальної підсудності в місцевостях, оголошених на військовому положенні» від 20 червня 1919 року, де вказувалося, що за умисне знищення або пошкодження залізничних колій, постів та інших споруд, телеграфного і телефонного зв'язку, складів військового озброєння, спорядження, продовольчих і фуражних запасів, а також за участь із контрреволюційною метою у підпалах та вибухах може бути застосована безпосередня розправа (аж до розстрілу) [1, с. 301].

Згодом указана норма знайшла своє відображення у КК УРСР 1922 року, де за ст. 65 каралася організація в контрреволюційних цілях зруйнування або пошкодження вибухом, підпалом чи іншим способом залізничних або інших шляхів і засобів сполучення, засобів народного зв'язку, водопроводів, громадських складів та інших споруд або будівель, а також участь у виконанні зазначених злочинів [2]. Нова редакція норми про диверсію за КК УРСР 1927 року, передбачала у ст. 54 кримінальну відповідальність лише за вчинення вищезазначених діянь, тоді як відповідальність за їх організацію була передбачена спеціальною статтею 54 [3, с. 165].

Дещо змінилася законодавча конструкція норми про диверсію Законом СРСР «Про кримінальну відповідальність за державні злочини» від 25 грудня 1958 року та КК УРСР 1960 року, який дослівно повторював положення цього Закону. Так у ст. 60 КК УРСР 1960 року норма про диверсію мала таку диспозицію: «зруйнування або пошкодження вибухом, підпалом чи іншим способом підприємств, споруд, шляхів і засобів сполучення, засобів зв'язку або іншого державного або громадського майна, вчинення

масових отруєнь або поширення епідемій та епізоотій з метою ослаблення Радянської держави» [4]. Після декількох випадків масово знищення людей, яке на той час могло бути кваліфіковане тільки як умисне вбивство за обтяжувальних обставин, що не відповідало тяжкості та сутності злочину, указом Президії Верховної Ради (далі – ВР) УРСР № 6591-Х від 29 лютого 1984 року [5] стаття про диверсію була доповнена ще такими формами, як вчинення дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю.

Із здобуттям Україною незалежності трансформація законодавчої конструкції диверсії відбулася у 1992 році. Тоді нова редакція ст. 60 «Диверсія» передбачала кримінальну відповідальність за вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а так само вчинення з тією ж метою масових отруєнь, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій [6].

Таким чином, проаналізувавши законодавчу еволюцію кримінально-правової норми про диверсію стосовно її форм, можна констатувати, що впродовж свого існування вона зазнавала істотних змін. Так, на початку свого існування диверсія полягала лише у знищенні чи пошкодженні тих чи інших важливих предметів. За КК 1960 року норма була доповнена такими формами вчинення злочину як вчинення масових отруєнь або поширення епідемій та епізоотій. Згодом до вказаних форм вчинення диверсії додалися форми вчинення дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю. У 1992 році ст. 60 КК була доповнена формою вчинення дій, спрямованих на поширення епіфітотій.

За чинним КК усі вищевказані форми диверсії знайшли своє відображення у ст. 113 КК. Крім того, в диспозиції цієї статті у 2001 році з'явилась нова форма злочину, що полягає у вчиненні дій, спрямованих на радіоактивне забруднення. Так, статтею 113 КК передбачена кримінальна відповідальність за вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій [7]. Як убачається зі змісту наведеної статті, можна виділити такі форми вчинення диверсії: 1) вчинення вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на масове знищення людей; 2) вчинення вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди здоров'ю людей; 3) вчинення вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; 4) вчинення дій, спрямованих на радіоактивне забруднення; 5) вчинення дій, спрямованих на масове отруєння; 6) вчинення дій, спрямованих на поширення епідемій; 7) вчинення дій, спрямованих на поширення епізоотій; 8) вчинення дій, спрямованих на поширення епіфітотій.

Отже, сьогодні кримінально-правова норма про диверсію містить як історично традиційні форми її вчинення, які були відображені ще в її першій редакції, так і якісні нові її форми, які з'явилися в різні періоди і з різною соціальною обумовленістю. Саме цим можна пояснити неоднорідність сучасних форм вчинення диверсії, яка проявляється в тому, що ст. 113 КК охороняються різноманітні цінності із різних сфер суспільних відносин. Так, безпосереднім об'єктом

диверсії виступають: 1) під час вчинення дій, спрямованих на масове знищення людей – суспільні відносини у сфері безпеки життя багатьох людей; 2) під час вчинення дій, спрямованих на масове заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди здоров'ю людей – суспільні відносини у сфері безпеки здоров'я багатьох людей; 3) під час вчинення дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення – суспільні відносини, які забезпечують охорону таких об'єктів в економічній, війсьній та інформаційній сферах; 4) під час вчинення дій, спрямованих на радіоактивне забруднення – суспільні відносини у сфері безпеки території як особливої соціальної макроматеріальної цінності; 5) під час вчинення дій, спрямованих на масове отруєння – суспільні відносини у сфері безпеки життя та здоров'я багатьох людей чи тварин; 6) під час вчинення дій, спрямованих на поширення епідемій – суспільні відносини у сфері безпеки життя та здоров'я багатьох людей; 7) під час вчинення дій, спрямованих на поширення епізоотій – суспільні відносини щодо забезпечення охорони об'єктів тваринного світу, як життєво важливих соціальних цінностей в екологічних чи економічних сферах, до яких вони належать; 8) під час вчинення дій, спрямованих на поширення епіфітотій – суспільні відносини щодо забезпечення охорони об'єктів рослинного світу, як життєво важливих соціальних цінностей в екологічних чи економічних сферах, до яких вони належать [8, с. 109].

Аналіз змісту суспільних відносин, поставлених під охорону ст. 113 КК, показав наявність різних соціальних цінностей, проти яких спрямована диверсія. Це вказує на відмінність між собою форм диверсії за характером і ступенем їх суспільної небезпечності та необхідність удосконалення законодавчої конструкції ст. 113 КК. Зокрема, як убачається, для цього необхідно: 1) відокремити деякі форми вчинення злочину з особливим характером суспільної небезпечності в окрему статтю; 2) конкретизувати ті форми вчинення злочину, які повинні залишитися в ст. 113 КК; 3) виділити в інші розділи КК ті форми вчинення диверсії, які за характером і ступенем суспільної небезпечності не досягають рівня основ національної безпеки України.

Насамперед стосовно відокремлення деяких форм вчинення диверсії в окрему статтю. Така необхідність обумовлена їх особливим характером суспільної небезпечності. Мова йде про такі форми диверсії, як вчинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, вчинення дій, спрямованих на масове отруєння, поширення епідемій. У зазначених формах вчинення злочину йдеться про охорону життя та здоров'я багатьох людей. Однак за ст. 113 КК вона є недосконалою [9, с. 531-533]. Враховуючи що життя та здоров'я багатьох людей є самостійним об'єктом національної безпеки України, посягання на такий об'єкт повинно тягнути кримінальну відповідальність незалежно від мети вчинення злочину. Задля цього в попередніх публікаціях нами пропонувалося передбачити охорону життя та здоров'я багатьох людей як самостійного об'єкта національної безпеки України в окремій статті 113 «Антропоцид», у якій передбачити кримінальну відповідальність за вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на масове знищення людей чи заподіяння тяжкої шкоди їхньому здоров'ю. Одночасно пропонувалося виключити з диспозиції ст. 113 КК слова «на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю», «масове отруєння», «епідемій» [16, с. 312]. Реалізація такої пропозиції не означає що такі форми диверсії як вчинення дій, спрямованих на масове отруєння та поширення епідемій знайдуть своє повне відо-

браження в запропонованій ст. 113. На наш погляд, названі форми відображають діяння, які є різними за ступенем суспільної небезпечності. Серед них є й такі діяння, які не досягають рівня основ національної безпеки України. Тому необхідно передбачити кримінальну відповідальність за їх вчинення в розділі XIII Особливої частини КК поряд із іншими злочинами проти здоров'я населення. Зокрема слід вказати в ч. 3 ст. 325 КК на «умисне отруєння людей або поширення епідемій за відсутності ознак злочину, передбаченого ст. 113 КК України».

Далі стосовно тих форм диверсії, які повинні залишитися у ст. 113 КК. Їх слід конкретизувати та удосконалити. По-перше, вбачаємо за необхідне конкретизувати таку форму диверсії, як вчинення вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення. Науковцями зверталася увага, що слово «зруйнування» є тотожним слову «знищення» [10, с. 148; 11, с. 210]. Одним зі значень слова «знищувати» є руйнувати, псувати що-небудь, ламаючи, рвучи і т. ін. [12, с. 473]. Тому ці слова можна вважати синонімами. Слід зазначити, що слово «зруйнування» зустрічається в Кримінальному кодексі, крім ст. 113 КК, лише в ст. 178 КК «Пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку». Тому погоджуємося з думкою А.В. Семенюк-Прибаченя, яка задля уніфікації термінології пропонує у вказаних статтях слово «зруйнування» замінити на «знищення» [11, с. 210]. Водночас уживати слово «знищення» в ст. 113 КК доцільніше через те, що предметом диверсії може бути інформація [13, с. 297], яка не має свого матеріального відображення на носіїві, і тому зруйнувати її фактично неможливо. Також із метою приведення формулювання предметів диверсії у відповідність до положень Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964-IV [14], слід замінити в ст. 113 КК словосполучення «об'єкти, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення» на «об'єкти, які мають оборонне, економічне чи інше життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства, держави». Для недопущення помилок при кваліфікації диверсії на практиці необхідно уникати використання синекдохи (вживання множини замість однини), адже знищення або пошкодження навіть одного, проте надважливого об'єкта може завдати значної шкоди основам національної безпеки України. Виходячи з цього, формулювання вказаного предмета в тексті ст. 113 КК слід передбачити в однині. Крім того, як убачається, з об'єктивної сторони посягання на вказаний предмет злочину не має обмежуватися лише його знищенням чи пошкодженням. Адже неможливість використовувати за призначенням такого життєво важливого об'єкта може наставати не лише внаслідок руйнуючого фізичного впливу на нього, тобто його знищення чи пошкодження, а й через втрату такого об'єкта внаслідок інших злочинних діянь, наприклад його викрадення, розтрата. Тому задля якнайкращої охорони статтею 113 КК таких життєво важливих соціальних цінностей пропонуємо законодавчо визначити розглядану форму диверсії як «знищення, пошкодження або вилучення об'єкта, який має оборонне, економічне чи інше життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства, держави».

По-друге, також потребує конкретизації така форма диверсії, як вчинення дій, спрямованих на радіоактивне забруднення. Предмет диверсії у цій формі нами був визначений як територія, яка є особливою макроматеріальною цінністю [15, с. 105]. Радіоактивне забруднення будь-якого іншого предмета за ступенем суспільної небезпечності не досягає рівня основ національної безпеки України. Виходячи з цього, пропонуємо в ст. 113 КК конкретизувати

радіоактивне забруднення як форму диверсії, вказавши на територію як її предмет, тобто законодавчо визначити цю форму диверсії як «радіоактивне забруднення території». Радіоактивне забруднення усіх інших предметів буде підпадати під ознаки злочинів проти громадської безпеки.

Одночасно з реалізацією вищезазначених пропозицій, які стосуються окремих форм вчинення диверсії, що повинні залишитися у ст. 113 КК, слід також конкретизувати та удосконалити деякі положення норми про диверсію загалом. Насамперед пропонуємо в ст. 113 КК прямо відобразити можливість вчинення злочину не лише шляхом активних дій, а й шляхом бездіяльності, вказавши в диспозиції на «діяння». Таке рішення дозволить повною мірою охопити суспільно небезпечні посягання на соціальні цінності, охоронювані цією статтею.

Крім того, вбачаємо необхідним відмовитись від вказівки в ст. 113 КК на мету ослаблення держави, тому що вона у змісті норми про диверсію робить основний наголос на значенні охоронюваних соціальних цінностей лише для держави, що суперечить згаданому Закону. Виходячи з цього, пропонуємо виключити із ст. 113 КК словосполучення «з метою ослаблення держави». Водночас ст. 113 КК слід викласти таким чином, щоб вона правильно відображала характер суспільної небезпечності цього злочину. Для цього в диспозиції ст. 113 КК пропонуємо вказати на спрямованість діяння на заподіяння шкоди основам національної безпеки України. Це також сприятиме правильному вирішенню питання про відмежування диверсії від інших злочинів при можливому збігу їх юридичних ознак. Таке рішення є подібним до законодавчого відображення спрямованості діяння за ст. 111 КК та потребує вказівки в диспозиції ст. 113 КК на умисну форму вини із зазначеною спрямованістю. Отже, пропонуємо ст. 113 КК доповнити словом «умисне».

Далі необхідно також внести ясність стосовно моменту закінчення диверсії. За чинною ст. 113 КК диверсія, вчинювана шляхом вибуху чи підпалу відповідної спрямованості, за першими трьома формами визнається закінченою з моменту самого вибуху чи підпалу, що не узгоджується з моментом закінчення диверсії, вчинюваної шляхом здійснення «інших дій», у перших трьох формах та «дій» з відповідною спрямованістю у всіх інших формах диверсії. Наприклад, якщо особа, яка заклала вибухівку, була затримана, не встигнувши детонувати її, вчинене буде кваліфікуватися лише як замах на диверсію, тоді як вчинення дій по організації обвалу чи затоплення, що підпадає під ознаки «інших дій», буде визнаватися закінченим злочином. Виходячи з вказаного, пропонуємо в диспозиції ст. 113 КК вилучити слова «вибухів» та «підпалів». Крім того, з метою диференціації кримінальної відповідальності залежно від стадії реалізації злочинного умислу пропонуємо конкретизувати діяння за ст. 113 КК таким чином, щоб була відображена його безпосередня спрямованість на вчинення злочину, коли створюється безпосередня небезпека заподіяння шкоди його об'єкту. Для цього в диспозиції ст. 113 КК слід замінити слова «спрямованих...» на «безпосередньо спрямоване». Такою конструкцією не охоплюватимуться діяння по створенню умов майбутнього вчинення злочину, тобто готування до злочину. Вчинення вибухів та підпалів буде повністю охоплюватися поняттям «діяння, безпосередньо спрямоване».

Насамкінець, стосовно виділення в інші розділи КК тих форм вчинення диверсії, які за характером та ступенем суспільної небезпечності не досягають рівня основ національної безпеки України. Йдеться про три форми диверсії, а саме вчинення дій, спрямованих на масове отруєння, поширення епізоотій чи епіфітотій. Як убачається, їх необхідно виключити із тексту ст. 113 КК та встановити

кримінальну відповідальність за дії, що передбачені цими формами в інших розділах Особливої частини КК залежно від суспільно небезпечного характеру цих дій. По-перше, стосовно масового отруєння людей. Як уже зазначалося, таку форму диверсії як вчинення дій, спрямованих на масове отруєння необхідно виключити зі ст. 113 КК і передбачити кримінальну відповідальність за масове отруєння людей (за відсутності ознак антропоциду) в інших статтях Розділу XIII Особливої частини КК. По-друге, стосовно посягань на об'єкти тваринного світу. Кримінальну відповідальність за масове отруєння тварин, що перебувають у стані природної волі (дикі тварини) та поширення серед них епізоотій (за відсутності ознак екоциду) пропонуємо передбачити в розділі VIII Особливої частини КК «Злочини проти довкілля». Відповідно до цього, із тексту ст. 113 КК слід виключити слово «епізоотій». Щодо свійських тварин, то їх охорона від вказаних злочинних діянь у разі їх життєво важливого значення буде охоплюватися запропонованою нами формою знищення, пошкодження або вилучення об'єкта, який має оборонне, економічне чи інше життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства, держави. Якщо ж свійські тварини такого значення не матимуть, то їх масове отруєння або поширення серед них епізоотій охоплюватиметься ст. 194 КК. По-третє, стосовно посягань на об'єкти рослинного світу. Поширення епіфітотій може виходити на рівень основ національної безпеки України лише у разі, якщо це стосується значних територій та серед таких рослин, знищення яких у такий спосіб здатне вплинути на продовольчу безпеку, як складову національної безпеки України. За таких умов мова може йти про знищення об'єкта, який має економічне чи інше життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства чи держави. Усі менш небезпечні випадки поширення епіфітотій повинні кваліфікуватися за відповідними статтями КК про злочини проти довкілля. Виходячи з цього пропонуємо виключити слово «епіфітотій» зі ст. 113 КК.

З урахуванням вищевказаного пропонуємо викласти ст. 113 КК у такій редакції: «Умисне діяння, безпосередньо спрямоване на заподіяння шкоди національній безпеці України шляхом знищення, пошкодження або вилучення об'єкта, який має оборонне, економічне чи інше життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства, держави, або шляхом радіоактивного забруднення території, карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої».

**Висновки.** Аналіз форм вчинення диверсії показав їх неоднорідність, що в свою чергу вказує на недосконалість законодавчої конструкції ст. 113 КК України. Для її виправлення необхідно: 1) виокремити форми, якими охороняється життя та здоров'я багатьох людей як самостійний об'єкт національної безпеки України в окрему статтю 113 КК; 2) виділити в інші розділи КК ті форми диверсії, які за характером та ступенем суспільної небезпечності не досягають рівня основ національної безпеки України; 3) удосконалити та конкретизувати ті форми вчинення диверсії, які повинні залишитися в ст. 113 КК.

#### Список використаної літератури:

1. СУ РСФСР. 1918. № 27. 917 с.
2. Кримінальний кодекс УСРР (1922 р.). URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/1060/17/> (дата звернення: 01.04.2018).
3. Канарский С.М. Уголовный кодекс советских республик: Текст и практический комментарий- 3-е изд. Харьков : Гос. изд-во Украины. 1928. 588 с.

4. Кримінальний кодекс Української РСР (1960 р.). URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/1138/17/> (дата звернення: 01.04.2018).

5. Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 29.02.1984 № 6591-X. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/6591-10/ed19840229> (дата звернення: 01.04.2018).

6. Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів Української РСР, Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення та Митного кодексу України: Закон України від 17.06.1992 № 2468-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 35. Ст. 511.

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.

8. Климосюк А.С. Безпосередній об'єкт диверсії (стаття 113 КК України). Проблеми законності. 2017. Вип. 137. С. 101-112.

9. Климосюк А.С. Про життя та здоров'я людей як об'єкти національної безпеки України та їх охорону ст.113 КК України. Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації: матеріали міжнар. Наук.-практ. конф. (м. Харків, 12-13 жовт. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 531-533

10. Сичевський В.В., Харитонов С.І., Олейников Д.О. Науково-практичний коментар до Розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України). Харків: Право, 2016. 232 с.

11. Семеню-Прибатень А.В. Поняття знищення та пошкодження майна у кримінальному праві України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 3. 2014 р. С. 207-219.

12. Бусел В.Т. Великий глумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: «Перун», 2005. 1728 с.

13. Климосюк А.С. Інформація як предмет диверсії (ст. 113 Кримінального кодексу України). Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2017 р.) Том 1. Тернопіль: Вектор, 2017. С. 296-298.

14. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19. 06. 2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 01.04.2018).

15. Климосюк А.С. Про кримінально-правову характеристику предметів диверсії та необхідність вдосконалення їх законодавчого формулювання в ст. 113 Кримінального кодексу України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. 2016. № 5. С. 101–106.

16. Климосюк А.С. Життя та здоров'я людей як об'єкт національної безпеки України, його кримінально-правова охорона. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 6. С. 310-13.

#### ДОВІДКА ПРО АВТОРА

**Климосюк Андрій Сергійович** – аспірант кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**Klymosiuk Andrii Serhiiovych** – Postgraduate Student at the Department of Criminal Law № 1 of Yaroslav Mudryi National Law University

*andyklyme@ukr.net*